

แนวทางการดำเนินงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗
ลานธรรม ลานวิถีไทย : ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

แนวทางการดำเนินงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗
 ลานธรรม ลานวิถีไทย: ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ผู้จัดพิมพ์	กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม	
ปีที่พิมพ์	พ.ศ. ๒๕๕๖	
จำนวนพิมพ์	๑๐,๐๐๐ เล่ม	
ที่ปรึกษา		๑. นายกฤษฎพงษ์ ศรี อธิบดีกรมการศาสนา ๒. นายกฤษฎา คงคะจันทร์ รองอธิบดีกรมการศาสนา ๓. นายสุเทพ เกษมพรหมณี ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ๔. นายพิสิทธิ์ นีรัตติวงศกรณ์ ผู้อำนวยการกองศาสนูปถัมภ์ ๕. นายชวลิต ศิริภิรมย์ เลขาธิการกรมการศาสนา
คณะทำงาน		๑. นางสาวพิไล จิรไกรศิริ นักวิชาการศาสนาเชี่ยวชาญ ๒. นางพรนิภา บัวพิมพ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ ๓. นางสาวฐิติมา สุภักดิ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการ ๔. พันจ่าเอกวีระ จำลอง นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ ๕. นางสาวสุพิน มาไกล นักรัพยากรบุคคล

สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม โทร ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๑๗

คำนำ

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่ประชาชนชาวไทยในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม มาตลอดนานกว่า ๓๐ ปี ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ พระองค์ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ คุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงอย่างยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ดังนั้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ กรมการศาสนาจึงได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่โครงการ “ลานธรรม ลานวิถีไทย” โดยส่งเสริมให้ศาสนสถานที่เป็นเครือข่ายลานธรรม ลานวิถีไทย จำนวน ๙๕๐ แห่ง นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแกนกลาง บริหารจัดการศาสนสถานให้เกิดความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งเป็น “ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน” โดยเปิดพื้นที่ศาสนสถานเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ ถ่ายทอดงานด้านศาสนา จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม สืบสานและพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน และเสริมสร้างรายได้ลดรายจ่ายสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน ให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืนจากการมีส่วนร่วมและความเสียสละของคนในชุมชนนั้น ๆ

กรมการศาสนาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแนวทางการดำเนินงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับกรมการศาสนาหรือนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ บทนำ	๑
บทที่ ๒ การส่งเสริมลานธรรม ลานวิถีไทย เป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน	
๑. เหตุผลและความเป็นมา	๗
๒. วัตถุประสงค์	๗
๓. แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๘
๔. นานาทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๙
๑) ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี	
๒) นายสุเมธ ตันติเวชกุล	
๓) นายอำพล เสนาณรงค์	
๔) นายสมพร เทพสิทธา	
๕. การดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง	๑๑
๖. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว	๑๒
๗. แนวทางการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗	๑๒
บทที่ ๓ บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	
๑. บทบาทหน้าที่ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	๑๖
๒. บทบาท/อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารโครงการลานธรรม ลานวิถีไทยจังหวัด ๑๘	
๓. บทบาทหน้าที่ของศาสนสถานที่เกี่ยวข้องโครงการฯ	๑๘
๔. การบริหารจัดการโครงการฯ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	๑๙
บทที่ ๔ ลักษณะการจัดกิจกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	
๑. ลักษณะการจัดกิจกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับครัวเรือน และระดับหมู่บ้านชุมชน	๒๐
๒. ตัวอย่างการจัดกิจกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: วัฒนธรรม ศาสนา เศรษฐกิจ ดำเนินชีวิต สิ่งแวดล้อมและด้านสังคม	๒๒
บทที่ ๕ ตัวอย่างเครือข่ายลานธรรม ลานวิถีไทยที่ประสบผลสำเร็จในการประยุกต์ ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	
๑. ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน ตำบลห้วยสัก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย	๒๘
๒. วัดผาปิง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง	๒๙
๓. วัดมงคลธรรมกายราม ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	๓๒
ภาคผนวก	
๑. รูปแบบป้ายประชาสัมพันธ์โครงการลานธรรม ลานวิถีไทย	๓๔
๒. ตัวอย่างแผนปฏิบัติการของศาสนสถาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗	๓๕
๓. แบบรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ประจำปีเดือน	๓๙
๔. แบบประเมินโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗	๔๒
๕. แบบรายงานผลการบริหารงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย	๔๕
๖. แบบรายงานผลการดำเนินงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย	๔๘
บรรณานุกรม	๕๒

บทที่ ๑

บทนำ

ลานธรรม ลานวิถีไทย เป็นโครงการที่เปิดพื้นที่ศาสนสถานของศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคทั้ง ๗๖ จังหวัด จำนวน ๙๕๐ แห่งทั่วประเทศให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ของชุมชน โดยมุ่งเน้น มิติทางศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนในชุมชนตระหนักและใช้พื้นที่ศาสนสถานของทุกศาสนาเป็นแหล่งเรียนรู้หลักธรรม เสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน ตลอดจนพลิกพื้นที่ศาสนสถานกลับมาเป็น “ศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชน” และเป็นฐานปฏิบัติการศูนย์การเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาที่สำคัญ เป็นศูนย์ส่งเสริมวิถีไทย ใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน อาทิ กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมเพื่อการพลิกฟื้นวิถีชีวิตที่ดีงามในอดีตให้กลับมาเป็นการอนุรักษ์สืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ดำรงรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทยให้คงอยู่ กิจกรรมส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้หรือพัฒนาต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่ม เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น สร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น และเป็นอยู่สบายมีความสุข จากการมีส่วนร่วมและความเสียสละของคนในชุมชนนั้น ๆ

ด้วยตระหนักดีว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานมานานกว่า ๔๐ ปี เป็นแนวทางการพัฒนาที่มีคุณค่ายิ่งต่อพสกนิกรชาวไทยที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย ทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้คุณธรรมและความรู้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญคือ การมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้รับการเชิดชูสูงสุด จาก สหประชาชาติ (UN) โดยนายโคฟี อันนัน ในฐานะเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล The Human Development Lifetime Achievement Award แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๙ และได้มีปาฐกถาถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญาที่สามารถเริ่มได้จากการสร้างภูมิคุ้มกันในตนเอง สู่หมู่บ้าน และสู่เศรษฐกิจในวงกว้างขึ้นในที่สุด เป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศ โดยที่องค์การสหประชาชาติได้สนับสนุนให้ประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิก ๑๖๖ ประเทศยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

สำหรับแนวคิดในประเทศไทยที่ใช้พัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘-๑๐ สังคมไทยได้อัญเชิญหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม จนถึงระดับประเทศ ซึ่งได้มีส่วนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างมากมาย ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ทุกภาคส่วนในสังคมไทยเห็นพ้องร่วมกันน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องที่ให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยมีวิสัยทัศน์ ประเทศไทยในระยะ ๕ ปีข้างหน้า คือ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาคเป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง”

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นปรัชญาที่มีคุณประโยชน์ต่อสังคมไทย ซึ่งมีผู้น้อมนำมาปฏิบัติจนประสบความสำเร็จและเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าไม่ใช่เพียงการสร้างความปลอดภัยพอกินเท่านั้น หากแต่ยังสามารถสร้างรายได้ให้มีความมั่นคงในอาชีพ พร้อมทั้งยังเป็นการช่วยแก้ปัญหาความยากจนแบบยั่งยืน และสร้างความสุขให้กับชีวิตได้ด้วย โดยยึดหลักพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพาจากภายนอก เมื่อชุมชนพึ่งตนเองได้แล้วทุกคนในชุมชนมีความสุขจาก “ความพอเพียง” ก้าวต่อไปเป็นการต่อยอด รวมกลุ่มเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ พัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าบนฐานแห่งเศรษฐกิจพอเพียง

ประกอบกับกรมการศาสนาได้เล็งเห็นว่า ประเทศไทยเรามี ๓ สถาบันหลักของชาติที่สำคัญ โดยมีวัดและศาสนสถานเป็นพื้นที่ในชุมชนที่เป็นฐานของสังคมที่มีความพร้อมและศักยภาพ ดังนั้น เพื่อให้พสกนิกรชาวไทยได้ใกล้ชิดกับ ๓ สถาบันหลักของชาติอย่างต่อเนื่องตลอดปี จึงมีนโยบายที่จะส่งเสริมให้มีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม คือ การน้อมนำและอัญเชิญพระราชดำรัส พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมทางศาสนามาเป็นหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ โดยยึดหลักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง และมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะต้องมีกระบวนการสร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจให้แก่ผู้นำศาสนาต่างๆในศาสนสถาน เพื่อเป็นแบบอย่างในการยึดมั่นในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้ง เป็นผู้นำในการส่งเสริมให้วิถีพอเพียงเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างแท้จริง โดยมีศาสนสถานลานธรรม ลานวิถีไทยเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ในปี ๒๕๕๗ กรมการศาสนาจึงมีนโยบายที่จะให้ “ลานธรรม ลานวิถีไทย” เป็น “ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน” เน้นการสร้างเศรษฐกิจระดับชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกปัจจุบัน สามารถดำรงรักษาอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ให้คงอยู่ตลอดไป ตลอดจนมุ่งให้ทุกภาคส่วนในชุมชนมีโอกาส มาเรียนรู้ บริหารจัดการและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพิ่มขีดความสามารถมากขึ้น เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ ลดต้นทุนและขยายโอกาสการผลิตในเศรษฐกิจฐานรากในระดับชุมชนให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น

บทที่ ๒

การส่งเสริมลานธรรม ลานวิถีไทย เป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

๑. เหตุผลและความเป็นมา

ลานธรรม ลานวิถีไทย เป็นโครงการที่เปิดพื้นที่ศาสนสถานของศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ ตลอดจนพลิกพื้นที่ศาสนสถานกลับมาเป็น “ศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชน” โดยใช้มิติศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนใช้พื้นที่ศาสนสถานเป็นแหล่งเรียนรู้หลักธรรมทางศาสนา เสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน รวมทั้งเป็นฐานปฏิบัติการเรียนรู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญา และส่งเสริมวิถีไทย เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมอนุรักษ์สืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาของท้องถิ่น หรือพัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น สร้างงานและเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนจากการมีส่วนร่วมและความเสียสละของคนในชุมชนนั้น ๆ โดยปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ มีศาสนสถานที่เข้าร่วมโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย จำนวน ๙๕๐ แห่ง ทั่วประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ได้กำหนดให้ทุกภาคส่วนของสังคมไทยน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศโดยให้ความสำคัญ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ เพื่อมุ่งให้คน/สังคมไทยเกิดภูมิคุ้มกันที่ดี พัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน เพื่อเป็นการสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ รวมทั้งส่งเสริมให้พสกนิกรชาวไทยได้ร่วมเทิดทูลสถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๗ กรมการศาสนาจึงมีนโยบายที่จะส่งเสริมให้ “ลานธรรม ลานวิถีไทย” เป็น “ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน” โดยให้ผู้นำศาสนสถานที่เป็นเครือข่ายลานธรรม ลานวิถีไทย ร่วมกับชุมชนดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมในมิติศาสนาและวัฒนธรรมตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชนให้มีภูมิคุ้มกันที่ดีเท่าทันกับบริบทเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อให้ศาสนสถานเป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนโดยส่งเสริมให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเอง พอมี พอกินพอใช้ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ใช้ชีวิตที่เหมาะสมตามบริบทสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน

๒.๒ เพื่อส่งเสริมให้ศาสนสถานเป็นศูนย์การจัดกิจกรรมทางศาสนา ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และเป็นศูนย์รวมใจร่วมเทิดทูนสถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒.๓ เพื่อให้ศาสนิกชนของทุกศาสนาได้ใกล้ชิดศาสนา ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา

๒.๔ เพื่อให้ศาสนสถานทุกศาสนาเสริมสร้างจิตสำนึกให้ประชาชน ยึดมั่นในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต และมีค่านิยมที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๕ เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ส่งเสริมให้ศาสนสถานเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมะ

๓. แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริ ทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาตลอดระยะเวลาอันยาวนานกว่า ๔๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำในทุกขั้นตอน ขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักการอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้

- ๑) กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา
- ๒) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน
- ๓) คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะ พร้อม ๆ กันดังนี้
  - (๑) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
  - (๒) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
  - (๓) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล
- ๔) เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งคุณธรรม และความรู้ เป็นพื้นฐาน กล่าวคือ
  - (๑) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต
  - (๒) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ
- ๕) แนวทางปฏิบัติ / ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

๔. นานาทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๑) ศ.นพ.ประเวศ วะสี

ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามความหมายของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี เป็นส่วนหนึ่งของ ธรรมนูญแห่งชาติ หรือเป็นหนึ่งในระเบียบวาระระดับต้นของชาติอันประกอบด้วย ๑) สร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ ๒) สร้างเศรษฐกิจพอเพียง ๓) ปฏิรูประบบเศรษฐกิจมหภาคและการเงิน ๔) ปฏิรูประบบรัฐ ทั้งการเมืองและระบบราชการ ๕) ปฏิรูปการศึกษา ๖) ปฏิรูปสื่อ ๗) ปฏิรูปกฎหมาย ที่เมื่อเชื่อมโยงกันแล้วจะทำให้ประเทศไทยมีฐานที่เข้มแข็งและเติบโตได้อย่างสมดุลเศรษฐกิจพอเพียงมีลักษณะเป็นเศรษฐกิจสายกลาง หรือเศรษฐกิจแบบมีขีดจำกัดที่เชื่อมโยง /สัมพันธ์กับความเป็นครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นเศรษฐกิจที่บูรณาการเชื่อมโยงชีวิตจิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความเป็นประชาสังคม ดังนั้นจึงอาจเรียกชื่อปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้ในชื่ออื่นๆ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจดุลยภาพ เศรษฐกิจบูรณาการ หรือเศรษฐกิจศีลธรรม

เศรษฐกิจพอเพียง จึงมีความหมายความพอเพียงอย่างน้อย ๗ ประการ คือ

- ๑) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
- ๒) จิตใจพอเพียง รักเอื้ออาทรผู้อื่น
- ๓) สิ่งแวดล้อมพอเพียง อนุรักษ์ และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมที่จะเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
- ๔) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง รวมตัวกันแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
- ๕) ปัญญาพอเพียง เรียนรู้ร่วมกัน เท้าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก
- ๖) ตั้งอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง เพราะเศรษฐกิจที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อม จึงจะเป็นเศรษฐกิจที่มั่นคง

๗) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ผันผวนอย่างรวดเร็วจนกระทั่งมนุษย์ไม่สามารถรับได้

กล่าวได้ว่าปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในทัศนะของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี นอกจากจะเป็นแนวคิดทางเศรษฐกิจที่มีคุณลักษณะเด่น คือ นอกจากความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์หรือมีมิติมนุษย (Human dimension) โดยอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในกระบวนการผลิตแล้ว ยังต้องครอบคลุมถึงแนวคิดด้านศีลธรรมและจิตใจไปพร้อมๆ กัน

๒) ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เป็นปรัชญาว่าด้วย การวางรากฐานอันมั่นคง ยั่งยืนของบุคคลและสังคมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย โดยไม่จำกัดเฉพาะเกษตรกรเท่านั้น หากแต่ผู้ประกอบสัมมาชีพอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เพื่อสร้างความเข้มแข็งยั่งยืนให้แก่ฐานรากของตนเองได้ ยิ่งกว่านั้น ยังกล่าวถึง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะระบบเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตนเองได้ในระดับพื้นฐานโดยไม่เดือดร้อน จึงจะสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นสูงต่อไปได้ความสามารถในการอยู่ได้ในระดับพื้นฐานนั้นต้องยึดแนวทางสายกลางเป็นหลักในการดำรงชีวิต เพื่อสร้างความสามารถในการพึ่งตนเอง อันประกอบด้วย

- ๑) พึ่งตนเองทางจิตใจ มีจิตใจที่เข้มแข็งไม่ท้อแท้แม้ประสบความล้มเหลว หรือความยากลำบาก
- ๒) พึ่งตนเองทางสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลภายในสังคม
- ๓) พึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งทรัพยากรสังคมและเศรษฐกิจ

๔) พึ่งตนเองทางเทคโนโลยี วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับภูมิประเทศและสังคมไทย
 ๕) พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น ซึ่งจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาประเทศในระดับมหัพภาคต่อไปได้

ในการจะทำให้เกิดผลดังกล่าว บุคคลต้องลดละความฟุ้งเฟ้อ ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต การแสวงหาผลประโยชน์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม ปฏิบัติตนในทางดีและไม่หยุดนิ่งที่จะใฝ่หาความรู้ เพื่อหาหนทางให้ตนเองหลุดพ้นจากความทุกข์ยากที่เป็นอยู่ได้

ดังนั้น ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล จึงเปรียบได้กับปรัชญาแนวคิดในการสร้างความเข้มแข็ง ยั่งยืนให้กับฐานรากของบุคคล โดยยึดหลักสายกลางในการดำเนินชีวิต บนวิถีแห่งความไม่หาคำความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่การดำเนินชีวิตด้วยปัญญา บนฐานแห่งการเรียนรู้ อันจะนำพาสังคม และประเทศไทยไปสู่การพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยอาศัยฐานทรัพยากรท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชน บนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้และพอเพียงต่อไป

๓) อ้าพล เสนาณรงค์

อ้าพล เสนาณรงค์ กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง ทรงมีกระแสพระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกหมู่เหล่า ทุกอาชีพ ทุกฐานะ ทุกเพศ ทุกวัย ไม่ว่าจะคนจนคนรวย คนชนบทหรือคนเมืองกรุง ฯลฯ สามารถน้อมรับเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม และนำไปปฏิบัติได้หลักการสรุปได้ ดังนี้

- ๑) พึ่งตนเอง ให้พอกิน
- ๒) กินอยู่ตามอัตภาพ ไม่ให้เกินฐานะ มีชีวิตที่เรียบง่าย
- ๓) อย่าฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเฟ้อ มีความพอใจในสิ่งที่ได้รับมาด้วยความชอบธรรม
- ๔) อย่าให้รายจ่ายเกินรายได้
- ๕) หากจะแลกหรือซื้อของกินของใช้มาจากภายนอก ควรเลือกที่ผลิตได้ในท้องถิ่น

รวมทั้งการท่องเที่ยวควรท่องเที่ยวในประเทศ

- ๖) อย่ากู้หนี้มาใช้ในสิ่งที่ไม่มียาได้ อย่าลงทุนให้เกินตัว
- ๗) อย่าโลภมาก มีความพอเพียง และเพียงพอ เบียดเบียนคนอื่น
- ๘) อย่าสุดโต่ง เดินสายกลาง
- ๙) ยอมถอยหลัง (หนึ่งก้าว) เพื่อก้าวหน้าที่มั่นคงต่อไป (หลายก้าว)

๔) สมพร เทพลีธา

สมพร เทพลีธา กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจระบบทุนนิยมซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุซึ่งเป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน กำไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมถึง ๔ ด้าน คือ

๑) มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกินให้มีความยั่งยืน หมั่นเพียรประกอบสัมมาอาชีพเพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริเป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่สภาพ พ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข

๒) มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณและพอใจ ในสิ่งที่มิ ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มที่ตัวเอง โดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอเป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา

๓) มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตา เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมมือกันเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกัน ได้โดยปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาัดเอาเปรียบกัน การมุ่งร้ายทา ลายกัน

๔) มิติด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัดอดออมมี ชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งทา ให้เกิดกลายเป็นหนี้ เป็นสิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

๕. การดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

๑) ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต

๒) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต

๓) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

๔) ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ด้วยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้ เพิ่มขึ้นขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ

๕) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะทำให้ชีวิตมีความสุข ซึ่งความสุขที่เป็นรูปธรรม อันเห็นได้ชัดด้วยวัตถุทั้งหลายที่แวดล้อมรอบตัวนั้น จะเป็นความสุขที่แท้จริงได้ย่อมก่อเกิดมาจากความสุข และความมีธรรมะจากในใจของบุคคล ด้วยสัจธรรมและมีความสุข ๕ ประการ ดังนี้

๑) ความพอดีด้านจิตใจ หมายถึง คนเราต้องมีจิตใจพออ้อมอารี เอื้อเฟื้อ อะลุ่มอะหล่วย ซื่อสัตย์มี เมตตาต่อผู้อื่น ต้องเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอม นึกถึง ผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน

๒) ความพอดีด้านสังคม หมายถึง คนเราต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้จักนึก กำลั้ง และมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากรากฐานที่มั่นคงและแข็งแรง สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน สร้าง เครือข่ายที่โยงใยความเป็นอยู่และกิจกรรม เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกัน

๓) ความพอดีด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การอยู่อย่าง "พออยู่ พอกิน " ปรับชีวิตให้เรียบง่ายสอดคล้อง กับสภาพรายได้และเศรษฐกิจของตนเอง ลดละความฟุ่มเฟือยที่เกินจำเป็น เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ รู้จักใช้และจัดการอย่างชาญฉลาดและรอบคอบ ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่พอกิน ตามอัตภาพ และฐานะของตน

๔) ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การรู้จักใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาดรอบคอบ โดยยึดหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน มีระบบจัดการบริหารที่ดี แม้ว่าบางกรณี จะต้องลงทุนและเสียทรัพยากรบางอย่างไป ก็เพื่อผลประโยชน์ที่กลับคืนมาที่มากกว่าและดีกว่า เพื่อให้เกิด ประโยชน์กับคนหมู่มากและเกิดความยั่งยืนอย่างสูงสุด

๕) ความพอดีด้านเทคโนโลยี หมายถึง การปรับตัวให้ก้าวทันโลกปัจจุบัน ด้วยการเลือกใช้และพัฒนาเทคโนโลยี ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมของเรา และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิ ปัญญาของชาวบ้าน

๖. แนวทางการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗

เพื่อให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้หลักการพัฒนาศาสนสถานลานธรรม ลานวิถีไทย ให้เป็น “ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน” ในพื้นที่ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ กรมการศาสนา กำหนดแนวทางและแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานตามโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดศาสนสถานให้เอื้อต่อการเป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
แนวทางการดำเนินงาน

(๑) มีแผนปฏิบัติการของศาสนสถาน ที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมทางศาสนา ส่งเสริมคุณธรรมของศาสนสถานลานธรรม ลานวิถีไทย

(๒) จัดเตรียมศาสนสถานให้มีคุณลักษณะเป็น “ศาสนสถานพอเพียง” โดยจัดภูมิทัศน์ให้สะอาด สงบ ร่มรื่นสวยงามตามธรรมชาติแบบเรียบง่าย เพื่อให้มีความพร้อมเป็นแบบอย่างและเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(๓) จัดและพัฒนาคณะทีมงานภายในศาสนสถาน ที่จะเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการให้เป็น “ศาสนสถานพอเพียง” เพื่อให้เป็นคณะที่มีความพร้อมและความรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำหน้าที่ให้การชี้แนะแก่คนในชุมชนในเรื่องนี้ โดยให้บุคลากรภายในศาสนสถานได้เรียนรู้และเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ โดยให้มีการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ และมีเจตคติเกี่ยวกับการดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน และมีอุดมการณ์สามารถนำสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเรียนเชิญวิทยากรมาให้การอบรม หรือพาศุภคารไปทัศนศึกษาเยี่ยมชมตัวอย่างที่ดีจากหน่วยงานอื่นที่ดำเนินการในเรื่องนี้

(๔) จัดให้มีสถานที่หรือห้องเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในศาสนสถาน ที่พร้อมให้คนในชุมชนทุกระดับเข้ามาเรียนรู้อย่างสะดวก เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต อย่างสมดุล มีฐานรากทางวัฒนธรรมและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงจากกระแสโลกาภิวัตน์

(๕) จัดเวทีหรือเปิดพื้นที่ศาสนสถาน ให้หน่วยงานต่างๆ ในชุมชน ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้และแหล่งสาธิตกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกมิติ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ชุมชนด้วยรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย
แนวทางการดำเนินงาน

(๑) จัดกิจกรรมทางศาสนา/ส่งเสริมคุณธรรม ร่วมส่งเสริมการจัดโครงการหรือกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และโครงการหรือกิจกรรมที่เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น ธรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญกับการรักษาศีล /สวดมนต์/ ประกอบศาสนกิจเป็นตามความเชื่อและศรัทธาเป็นประจำ ส่งเสริมการฝึกอบรมเจริญจิตภาวนา/สมาธิภาวนา ร่วมทะนุบำรุงศาสนา ฝึกอบรมศาสนพิธีแก่เด็กแก่เยาวชน จัดภูมิทัศน์ของศาสนสถานให้สะอาด สงบ สว่างทำนุบำรุงโบราณวัตถุ/โบราณสถานและจัดกิจกรรมลด ละ เลิก อบายมุข

(๒) จัดกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญา/ส่งเสริมการฝึกอาชีพ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้ มีกิจกรรมลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ในครัวเรือน เช่น จัดอบรมพัฒนาอาชีพในชุมชน การปลูกผักไว้กินภายในครัวเรือนและสามารถขายได้ในรูปของกลุ่ม มีการรวมกลุ่มกันบริหารทุนชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุล รณรงค์การใช้สินค้าไทย/พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหมหรือการปลูกต้นสมุนไพร ลูกประคบเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิม ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติสร้างมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ชุมชน ฝึกอบรมมารยาทไทย ส่งเสริมการอนุรักษ์/สืบทอดอาหารประจำท้องถิ่น และส่งเสริมการใช้ภาษาประจำท้องถิ่น เป็นต้น

(๓) จัดกิจกรรมเพื่อสังคมและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ โดยเชิญชวนให้คนในชุมชนที่มีจิตสาธารณะหรือจิตอาสา เข้าร่วมกิจกรรมตามแนวทางของความพอเพียง ซึ่งกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงต้องปลูกฝัง "จิตอาสา" มิใช่สอนให้พึ่งพาตนเองอยู่เพียงคนเดียว แต่สอนให้บุคคลรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังของตน เมื่อตนเองสามารถหาเลี้ยงชีพได้อย่างพอเพียงพอสมควรแล้ว ส่วนที่เหลือเก็บเหลือใช้ก็สามารถแบ่งปันเอื้อเฟื้อให้กับผู้อื่นได้ อันเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตัวเองและบุคคลอื่นๆ ก่อให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียวสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะ เช่น จัดกิจกรรมช่วยเหลือผู้พิการและด้อยโอกาส จัดค่ายพัฒนาเยาวชนสร้างเสริม จิตอาสาพัฒนาชุมชน จัดกิจกรรมจิตอาสาบำรุงรักษาวัด/ศาสนสถาน

(๔) จัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นตัวอย่างที่ดีสร้างความศรัทธาและความเชื่อถือ โดยอบรมแกนนำชุมชนจิตอาสาส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในระดับตำบล อำเภอ หมู่บ้าน เพื่อชี้ให้เห็นถึงความตั้งใจในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตจนประสบความสำเร็จและมีจิตสาธารณะที่พร้อมในการถ่ายทอดองค์ความรู้/ประสบการณ์ให้แก่ชาวบ้านในชุมชน ทำให้ชาวบ้านเห็นตัวอย่างที่ดีอย่างเป็นรูปธรรมจนเกิดความศรัทธา ความเชื่อถือ ความเป็นไปได้ของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

(๕) จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมวิถีพอเพียงให้แก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ โดยเฉพาะเน้นในกลุ่มวัยรุ่น เพื่อชี้ให้เห็นว่าหากปฏิบัติตนอยู่ในพื้นฐานของความพอเพียงจะอยู่ได้อย่างมั่นคง เช่น ปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “ทางสายกลางไม่สุดโต่ง ไม่ย่อหย่อน” เรียกว่า พอดี ความพอเพียง ปัจจุบันกลุ่มวัยรุ่นมีพฤติกรรมการบริโภคนิยม ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่รู้จักพอเพียง หากผู้ใหญ่อบรมสั่งสอนวัยรุ่นให้เข้าใจ/ตระหนักและเห็นคุณค่าของเศรษฐกิจพอเพียง ให้รู้จักใช้จ่าย รู้จักการบริหารเงิน มีจิตสำนึกที่ถูกต้องซึ่งผู้ปกครอง ครู รวมทั้งผู้นำศาสนาจะเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้ เช่น จัดธนาคารโรงเรียน ส่งเสริมให้เยาวชนนำวัสดุเหลือใช้มาประดิษฐ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้ จัดกิจกรรม “อยู่อย่างพอดีและพอเพียง” ส่งเสริมให้เยาวชนปลูกผักรั้วกินได้ที่บ้าน และจัดทำบัญชีรายรับ/รายจ่ายประจำวัน จัดกิจกรรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคเพื่อลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย โดยจัดกิจกรรมทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้รู้จักตนเอง ออมวันละหนึ่งบาท/จัดสัปดาห์การออม จัดตั้งกลุ่ม/สหกรณ์ออมทรัพย์ ส่งเสริมปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ เลี้ยงปลาเลี้ยงไก่ ไก่กิน ไก่ขาย ใช้สินค้าที่ประหยัดพลังงาน รีไซเคิลขยะเพื่อนำมาใช้ใหม่ และนำของเหลือใช้ มาทำให้เกิดประโยชน์ ธนาคารขยะของชุมชน จัดตั้งธนาคารออมทรัพย์ของชุมชน ส่งเสริมให้คนในชุมชนปลูกพืชแบบผสมผสาน รมกลุ่มแปรรูปอาหาร/ผลิตของที่ระลึกจากภูมิปัญญาของท้องถิ่น เป็นต้น

(๖) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้าใจในเศรษฐกิจพอเพียง โดยเรียนรู้จากภูมิปัญญา ราษฎรชาวบ้าน ศึกษาตามโครงการพระราชดำริที่ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนสามารถนำสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีก่อน คือทำให้ตัวเองพอกินพอใช้ จากนั้น สร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น โดยพอเพียงอย่างน้อย ๗ ประการ (ประเวศ, ๒๕๕๒)

(๑) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน

(๒) จิตใจพอเพียงทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ ซึ่งคนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น

(๓) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อมและได้ทั้งเงิน

(๔) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จะสามารถแก้ปัญหาต่างๆได้ เช่น ปัญหาสังคม หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม

(๕) ปัญหาพอเพียงมีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง

(๖) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากรากฐานวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง

(๗) มีความมั่นคงพอเพียง ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี

(๗) ให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีความสำคัญ ต่อความรู้สึกรักคิดของคนในชุมชน อาทิ พระธรรมวิทยากร ครู ปราชญ์ชาวบ้าน กำนัน นายกอ.บ.ต. มาร่วมสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นผู้จัดการเรียนรู้ในชุมชน กระจายความรู้จากผู้นำชุมชนสู่ชุมชน โดยเน้นการจัดกิจกรรมใหม่โดยมีเจ้าอาวาสวัดหรือผู้นำศาสนาเป็นเจ้าภาพ มีเครือข่ายเป็นเจ้าภาพร่วม และมีชุมชนเป็นเจ้าของ โดยทำให้ทุกครอบครัวเห็นประโยชน์และผลสำเร็จจากการปฏิบัติจริง มากกว่าการบังคับให้เขาทำตามโดยไม่ศรัทธา เช่น อบจ./ อบต.จัดกิจกรรมตามรอยเท้าพ่อด้านความพอเพียง สืบสานงานศิลป์ด้านความพอเพียงกับปราชญ์ชาวบ้านหรือศิลปินแห่งชาติ

(๘) ให้ผู้เข้าร่วมโครงการในชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะกิจกรรมที่ต้องการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเช่น จัดกิจกรรมประชาคม/ประชาพิจารณ์เกี่ยวกับเรื่อง “การนำเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน”

(๙) คัดเลือกและยกย่องคนในชุมชนที่เป็นต้นแบบของการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยขอความร่วมมือให้มาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ เช่น ยกย่องแกนนำส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับตำบล อำเภอ หมู่บ้าน คัดเลือกชุมชนต้นแบบด้านความพอเพียง

(๑๐) มีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิดเพื่อนำผลไปพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และรายงานผลต่อกรรมการศาสนา

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การขยายผลและการพัฒนาเครือข่าย

แนวทางการดำเนินงาน

(๑) ยึดแนวทางการทำงานโดยใช้การประสานเครือข่ายในพื้นที่ ประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชน อาทิ สถานศึกษา โรงเรียนวิถีพุทธ โรงพยาบาลชุมชน ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้มีส่วนร่วมขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดวิถีการพัฒนาในชุมชนและได้ผลลัพธ์ของการพัฒนาที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างคุณลักษณะ “ อยู่อย่างพอเพียง”

(๒) สร้างเครือข่ายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม โดย เชิญชวนให้คนในชุมชนทุกระดับมาร่วมเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กับศาสนสถานโดยสมัครใจเป็นเครือข่ายพอเพียงของศาสนสถาน ที่มีสิทธิได้รับการพัฒนาและเรียนรู้ เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการขยายผลเครือข่ายโดยการจัดตั้งชมรมพอเพียงในเครือข่ายต่างๆ เช่น ในโรงเรียน โรงพยาบาล โรงงาน ในหมู่บ้าน ให้ผู้ใหญ่บ้านไปคัดเลือกลูกบ้านที่สนใจในการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาจำนวน ๕ ครัวเรือน ให้ครัวเรือนในชุมชนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยพิจารณาถึงความต้องการและศักยภาพของครัวเรือนที่จะเน้นให้สมาชิกทุกคนในแต่ละครัวเรือนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดทักษะ แนวคิด และความรู้ความเข้าใจในการใช้ชีวิตประจำวัน เป็นการขยายความยั่งยืนทางแนวความคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(๔) พัฒนาวิถีพอเพียงให้แก่เครือข่ายพอเพียงในต่างชุมชน โดยให้มีการศึกษาแลกเปลี่ยนแนวคิดและผลสำเร็จจากการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและให้นำแนวทางการดำเนินชีวิตไปถ่ายทอดและให้เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนในชุมชนอื่นๆด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

(๕) มีระบบดูแลช่วยเหลือเครือข่ายในพื้นที่และต่างพื้นที่ ให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง รวมทั้งองค์กรเครือข่ายทุกระดับให้สามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความรักความสามัคคีระหว่างชุมชนพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

แนวทางการดำเนินงาน

(๑) ปลุกกระแสชุมชนโดยใช้สื่อสาธารณะ สื่อในท้องถิ่น เสียงตามสาย วิทยุชุมชน หอกระจายเสียงในศาสนสถาน ในชุมชน ให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการดำรงชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักความเชื่อของชีวิตที่เราสามารถเข้าถึงได้ ข้อสำคัญคือ จะต้องเริ่มที่ใจ เมื่อเข้าใจและเข้าถึงจึงพิจารณาความเป็นไปได้ ความพอเหมาะพอควรแก่ชีวิตของเราทั้งหมด

(๒) รณรงค์ผ่านทุกเครือข่ายในชุมชนในมิติอื่นๆร่วมรณรงค์นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(๓) ให้จัดประชุมผู้นำชุมชนหรือผู้อุปถัมภ์ศาสนสถาน เพื่อขอความร่วมมือให้เชิญชวนคนในชุมชนในมิติต่างๆมาเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในศาสนสถาน

(๔) เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้สื่อศาสนบุคคล ผู้นำศาสนา อาทิ ในการเทศนาธรรมในวันธรรมะสวนะหรือในวันสำคัญอื่นๆ เพื่อให้ประชาชนได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตอย่างเหมาะสม เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม รวมทั้งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตของตนเองให้อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง

(๕) จัดแสดง / เผยแพร่/ประกวด/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงานของคนในชุมชนที่เกิดจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เพื่อให้ชุมชนอื่นได้มาเรียนรู้

บทที่ ๓

บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย เป็นการดำเนินงานที่มีศาสนสถานเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมและมีผู้เกี่ยวข้องหลายภาคส่วนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีโอกาสได้เข้ามาร่วมรับรู้ เรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ ส่งผลให้การขับเคลื่อนโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีบทบาท/อำนาจหน้าที่ดังนี้

๑) บทบาทหน้าที่ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงาน ประสานติดตามการดำเนินงานในส่วนภูมิภาค สำหรับการดำเนินงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ กรมการศาสนา มีความมุ่งหวังที่จะให้ลานธรรม ลานวิถีไทย ทั้ง ๙๕๐ แห่ง เป็น “ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน” สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

(๑) แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการลานธรรม ลานวิถีไทยจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด หรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย เป็นประธาน วัฒนธรรมจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ และนักวิชาการวัฒนธรรมที่ได้รับมอบหมาย เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ (หากจังหวัดมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการลานธรรม ลานวิถีไทยจังหวัด เดิมอยู่แล้วสามารถใช้คณะกรรมการชุดเดิมได้ หรืออาจแต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ได้ในกรณีมีการทบทวนเปลี่ยนแปลงกรรมการใหม่ ซึ่งจังหวัดสามารถพิจารณาแต่งตั้งกรรมการได้ตามจำนวนที่จังหวัดเห็นว่าสมควรเหมาะสมกับบริบทสังคมและพื้นที่ดำเนินการ)

(๒) เป็นเลขานุการและจัดประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการฯ จังหวัด เพื่อพิจารณาศาสนสถานสมควรได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ

(๓) ประสานงาน/หารือกับผู้นำศาสนสถานและผู้นำชุมชนในศาสนสถานที่ยินยอมเข้าร่วมโครงการ ให้ผู้นำศาสนสถานลงนามแสดงความจำนงเข้าร่วมโครงการ

(๔) ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดรายงานผลการยืนยันเข้าร่วมโครงการของศาสนสถาน ส่งให้กรมการศาสนา

(๕) นำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการลานธรรมลานวิถีไทย ประจำศาสนสถาน ๆ ละ ๑ คณะ (เฉพาะกรณีแต่งตั้งคณะกรรมการฯ ชุดใหม่)

(๖) ประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทยในการส่งเสริมให้ศาสนสถานลานธรรม ลานวิถีไทย เป็น “ศูนย์การเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน” แก่ผู้นำศาสนสถาน ผู้แทนศาสนสถาน หรือ เลขานุการผู้ประสานงานศาสนสถานทั้งจังหวัด เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการของศาสนสถานที่เน้นการส่งเสริมการจัดกิจกรรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(๗) ประสานอำนวยการ กำกับ ดูแล พร้อมทั้งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการร่วมกับคณะกรรมการดำเนินการโครงการลานธรรม ลานวิถีไทยประจำศาสนสถาน จัดทำแผนปฏิบัติการของศาสนสถานเข้าร่วมโครงการ ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ เน้นให้ลานธรรมลานวิถีไทยเป็น “ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน”

(๘) รวบรวมแผนปฏิบัติการของศาสนสถาน นำเสนอคณะกรรมการบริหารโครงการลานธรรม ลานวิถีไทยจังหวัด ให้ความเห็นชอบและอนุมัติให้ศาสนสถานนำไปดำเนินการตามแผน

(๙) ก่อนจัดสรรงบประมาณให้ศาสนสถานที่เกี่ยวข้องโครงการลานธรรมฯ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดต้องชี้แจง/แจ้งให้ศาสนสถาน ดำเนินการเปิดบัญชีออมทรัพย์ในนาม “โครงการลานธรรม ลานวิถีไทยศาสนสถาน .....” เพื่อรับการจัดสรรงบประมาณจากกรมการศาสนา

(๑๐) ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจัดทำแผนตรวจติดตามโครงการลานธรรม ลานวิถีไทยของจังหวัด และแผนการควบคุมการใช้จ่ายเงินของจังหวัดและศาสนสถานทุกแห่งที่ร่วมโครงการ

(๑๑) ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เป็นหน่วยเบิกจ่ายงบประมาณอุดหนุนให้แก่ศาสนสถานที่เกี่ยวข้องโครงการ และเบิกค่าบริหารจัดการโครงการในการติดตามประเมินผล โดยให้เป็นตามระเบียบของทางราชการ

(๑๒) เป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกการบริหารจัดการศาสนสถานที่เกี่ยวข้องโครงการลานธรรมลานวิถีไทยภายในจังหวัด และกำกับดูแลเรื่องทั่ว ๆ ไป ในการบริหารจัดการโครงการลานธรรมฯ ในภาพรวมของจังหวัด

(๑๓) ให้จังหวัดกำกับ ดูแล และร่วมดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของศาสนสถาน โดยร่วมกับผู้นำศาสนสถานและคนในชุมชน เพื่อให้คำปรึกษา เสนอแนะในเรื่องการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อความถูกต้อง

(๑๔) ให้วัฒนธรรมจังหวัดในฐานะเลขานุการคณะกรรมการบริหารโครงการลานธรรม ลานวิถีไทยจังหวัด กำกับ ดูแลและให้คำปรึกษาทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาแก่คณะกรรมการดำเนินการโครงการประจำศาสนสถานในการจัดทำโครงการ ให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการของศาสนสถานนั้น ๆ ให้สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และร่วมแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์อย่างทันที่

(๑๕) ให้นักวิชาการวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดที่รับผิดชอบในแต่ละศาสนสถาน ทำหน้าที่จัดการประชุมหรือเข้าร่วมประชุมในคณะกรรมการดำเนินการโครงการลานธรรม ลานวิถีไทยประจำศาสนสถาน

(๑๖) ให้สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดติดตามประเมินผลและรวบรวมผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของศาสนสถานที่เกี่ยวข้องโครงการทุกแห่งภายในจังหวัด รายงานเป็นรายไตรมาสและรายปี โดยให้ความสำคัญกับผลงานที่เกิดขึ้น ทั้งในเชิงคุณภาพ และปริมาณ และส่งให้กรมการศาสนาตามแบบรายงานผลของกรมการศาสนา โดยดำเนินการตามมาตรการ ดังนี้

ก. ภายหลังจากติดตามประเมินผลใน ๑-๒ เดือน (ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๗) ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดรายงานผลการขับเคลื่อนโครงการของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด /การดำเนินงานของศาสนสถานที่เกี่ยวข้องโครงการฯ และให้คัดเลือกลานธรรม ลานวิถีไทย ที่สามารถเป็นต้นแบบ (สุดยอดลานธรรม ลานวิถีไทย) ที่มีผลงานโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ของจังหวัด พร้อมแจ้งความต้องการที่จะให้กรมการศาสนาเพิ่มเติม เพื่อให้เป็นลานธรรมต้นแบบที่มีความเข้มแข็งสามารถเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชนเพื่อขยายผลต่อไป (ตามแบบรายงานลานธรรม ๒)

ข. ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการด้านความรู้ความเข้าใจ/การนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันผู้เข้าร่วมโครงการ (ตามแบบลานธรรม ๓) โดยให้บันทึกข้อมูลการประเมินผลลงในระบบติดตามประเมินผลของกรมการศาสนา

ค. ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดรายงานผลการดำเนินงานลานธรรม ลานวิถีไทย ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยจัดเรียงลำดับและแบ่งกลุ่มมาตรฐานการดำเนินงานลานธรรม ลานวิถีไทย เป็น ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับดีเด่น ระดับปกติ และระดับที่สมควรยกเลิก เพื่อเปิดโอกาสให้จังหวัดได้ทบทวนลานธรรม ลานวิถีไทยที่ต้องการยุติบทบาทการดำเนินงานให้ยกเลิกได้และให้นำเสนอลานธรรมฯ แห่งใหม่ที่ประสงค์จะเข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ แทนลานธรรมฯ ที่ยกเลิกไป (ตามแบบรายงานลานธรรม ๔-๗)

๒) บทบาท/อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารโครงการลานธรรม ลานวิถีไทยจังหวัด

๑) ประชุมพิจารณาศาสนสถานที่ได้รับบริการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ โดยให้กรรมการร่วมเสนอรายชื่อศาสนสถาน

๒) มอบหมายให้เลขานุการหรือกรรมการในคณะกรรมการฯ จังหวัด ประชุมหารือกับผู้นำ ศาสนสถานและผู้นำชุมชนยืนยันการร่วมโครงการให้ลงนามแสดงความจำนง

๓) รายงานผลการคัดเลือกศาสนสถานให้กรรมการศาสนา

๔) กำกับดูแลคณะกรรมการดำเนินการโครงการลานธรรมฯ ประจำศาสนสถาน ในการจัดทำแผนปฏิบัติการของศาสนสถาน

๕) รวบรวม กลั่นกรองให้ความเห็นชอบและอนุมัติแผนปฏิบัติการของศาสนสถาน

๖) กำกับดูแล และดำเนินการร่วมกับผู้นำศาสนสถานและคนในชุมชน ตามแผนปฏิบัติการของศาสนสถานอย่างใกล้ชิด ให้คำปรึกษา เสนอแนะเรื่องการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปอย่างถูกต้อง

๗) ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการดำเนินการโครงการ ประจำศาสนสถาน ในการจัดโครงการของศาสนสถานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการ อย่างต่อเนื่องและร่วมแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์อย่างทันท่วงที

๘) ติดตามประเมินผล และรวบรวมผลการดำเนินงานของศาสนสถานที่เข้าร่วมโครงการทุกแห่งภายในจังหวัด มอบหมายให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด รายงานผลให้กรรมการศาสนา ตามแบบติดตามและรายงานระดับจังหวัดของกรรมการ

๓) บทบาทหน้าที่ของศาสนสถานที่เข้าร่วมโครงการ

(๑) จัดประชุมพิจารณา โดยมีผู้นำศาสนสถานร่วมกับผู้นำชุมชนตามธรรมชาติ และผู้นำหน่วยงานในพื้นที่ คนในชุมชนร่วมพิจารณาความพร้อมและศักยภาพของศาสนสถานและคนในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย โดยมีวัฒนธรรมจังหวัดหรือกรรมการบริหารโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย จังหวัดที่ได้รับมอบหมาย เป็นผู้ประสานงาน

(๒) ผู้นำศาสนสถานที่ชุมชน ต้องการเข้าร่วมโครงการ เป็นผู้ลงนามในแบบแสดงความจำนงของศาสนสถานที่เข้าร่วมโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย

(๓) ผู้นำศาสนสถานและคนในชุมชนพิจารณารายชื่อคณะกรรมการดำเนินการโครงการฯ ประจำศาสนสถาน โดยเสนอรายชื่อคณะกรรมการดำเนินงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทยประจำศาสนสถานต่อจังหวัดเพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง (กรณีมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการประจำศาสนสถานชุดใหม่)

(๔) จัดประชุมคณะกรรมการดำเนินการโครงการลานธรรม ลานวิถีไทยประจำศาสนสถาน เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการของศาสนสถาน โดยในปี ๒๕๕๗ ให้เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามยุทธศาสตร์การดำเนินงานในปี ๒๕๕๗ ตามตัวอย่างแผนปฏิบัติการของศาสนสถาน (ลานธรรม ๑)

(๕) นำแผนปฏิบัติการของศาสนสถาน เสนอต่อคณะกรรมการบริหารโครงการลานธรรม ลานวิถีไทยจังหวัด ให้ความเห็นชอบและอนุมัติแผนงาน/โครงการ ให้ศาสนสถานไปดำเนินการ

(๖) เปิดบัญชีออมทรัพย์ในนาม “โครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ศาสนสถาน .....” เพื่อรับการจัดสรรงบประมาณจากกรมการศาสนา โดยจะจัดสรรงบประมาณผ่านสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

(๗) มอบหมายผู้จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และทะเบียนคุมการใช้จ่ายงบประมาณ ตามโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ของศาสนสถาน..... (ชื่อศาสนสถาน)

(๘) ดำเนินการจัดประชุมคณะกรรมการดำเนินการโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ประจำศาสนสถานอย่างน้อยไตรมาสละ ๑ ครั้ง เพื่อติดตาม ดูแลการดำเนินงานโครงการฯ ของศาสนสถาน ให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการ

(๙) ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของศาสนสถานตามโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

(๑๐) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานตามที่เห็นสมควร

(๑๑) มอบหมายบุคคลในชุมชนทำหน้าที่ดูแลความสะอาดความเรียบร้อยโดยรอบศาสนสถาน ห้องน้ำ ห้องสุขา และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนปรับสภาพสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมให้ชี้บ่งถึงความพอเพียง

(๑๒) จัดทำป้ายตารางกิจกรรมและป้ายเชิญชวนประชาชนรอบชุมชนเข้าร่วมงานต่าง ๆ ให้เห็นอย่างชัดเจน

(๑๓) จัดทำป้าย “ลานธรรม ลานวิถีไทย..... (ชื่อศาสนสถาน) : ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน” ติดตั้งหน้าศาสนสถาน ตามกำลังความสามารถและความพร้อม

(๑๔) ดำเนินการร่วมกับพระภิกษุ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน จัดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ในศาสนสถาน ตามแผนปฏิบัติการของศาสนสถานอย่างต่อเนื่อง

(๑๕) ประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรม/โครงการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประสานงานเชิญชวน คนในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วม และสนับสนุนการจัดกิจกรรมของศาสนสถาน ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย เช่น สนับสนุนอาหาร น้ำดื่ม เป็นต้น

(๑๖) ควบคุมติดตามการดำเนินงานโครงการลานธรรมฯ ของศาสนสถานที่ได้รับผิดชอบ และร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

(๑๗) รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการ รายไตรมาส และรายปีเสนอจังหวัด ตามแบบติดตามของกรมการศาสนา

(๑๘) ศาสนสถานที่เกี่ยวข้องโครงการ ประเมินผลลัพธ์เชิงคุณภาพจากประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม ด้านความพึงพอใจและความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางศาสนา โดยคำแนะนำของจังหวัด

๔) การบริหารจัดการโครงการฯ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

ด้านงบประมาณ

๑) ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ดำเนินการจัดสรรงบประมาณให้กับศาสนสถานที่เกี่ยวข้องโครงการฯ โดยเร่งด่วน และเสร็จสิ้นภายใน ๑๕ วัน นับจากวันที่ได้รับการโอนเงินไปถึงจังหวัด

๒) จัดสรรเงินอุดหนุนให้ศาสนสถานที่ยืนยันการเข้าร่วมโครงการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยเป็นศาสนสถานที่ได้รับการจัดสรร งบประมาณและดำเนินกิจกรรมในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖

๓. จัดสรรให้ศาสนสถานละ ๒๐,๐๐๐.- (สองหมื่นบาทถ้วน)

ด้านการรายงานผลการดำเนินงาน

ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด รวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลการดำเนินงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ ส่งกรมการศาสนาภายในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๗ เพื่อสรุปเป็นภาพรวมต่อไป ทั้งนี้ สามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.dra.go.th หรือที่กลุ่มส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โทรศัพท์ ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๑๗ โทรสาร ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๑๓

บทที่ ๔

ลักษณะการจัดกิจกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการสำคัญของการจัดกิจกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต้องการส่งเสริม ฝึกฝนให้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตอยู่บน พื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทาง ที่ถูกที่ควร ดังนั้น กรมการศาสนา จึงได้กำหนดลักษณะ/ตัวอย่างการจัดกิจกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ระดับครัวเรือนและระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ดังนี้

๑. ลักษณะการจัดกิจกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระดับครัวเรือนและระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

กิจกรรม	คุณลักษณะ	
	ระดับครัวเรือน	ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
๑. กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ด้านวัฒนธรรม		
	สมาชิกครัวเรือนสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา โดย ๑. กล่อมเกลา ปลูกฝังการมีสัมมาคารวะและรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และมารยาทไทยแก่บุตรหลานและบุคคลใกล้ชิด ๒. อบรมสั่งสอนให้บุตรหลานใช้ภาษา/ทานอาหารประจำท้องถิ่นและใช้สินค้าไทย ๓. ฟ้อนฟุและอนุรักษ์ดนตรีไทยและเพลงไทย ๔. สร้างจิตสำนึกรักภักดีไทยรักบ้านเกิด	มีกิจกรรมสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของ คนในชุมชน เช่น ๑. ส่งเสริมอาหารประจำท้องถิ่น ๒. ส่งเสริมการใช้ภาษาประจำท้องถิ่นในชุมชน ๓. จัดอบรมมารยาทไทยแก่ประชาชนในชุมชน ๔. รณรงค์การใช้สินค้าที่ผลิตในชุมชน ๕. พัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาของท้องถิ่น ๖. ผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น
๒. กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนา และส่งเสริมคุณธรรม		
	๑. ครัวเรือนปฏิบัติตามหลักศาสนา ๒. ส่งเสริมให้บุตรหลานและบุคคลใกล้ชิดร่วมอนุรักษ์ สืบทอดพระพุทธศาสนา เช่นไหว้พระสวดมนต์ รักษาศีลเจริญจิตภาวนาเป็นประจำ เข้าร่วมประกอบศาสนกิจในวันสำคัญทางศาสนา ๓. สมาชิกมีความซื่อสัตย์ สุจริต ซื่อ น อุดม มีคุณธรรม ๔. สมาชิกเลิกลอบาบายมุข เช่น สุรา ยาเสพติด การพนัน	๑. ให้ความสำคัญกับการรักษาศีลหรือสวดมนต์เป็นประจำ ๒. ส่งเสริมการฝึกอบรมสมาธิภาวนา ๓. ร่วมทะนุบำรุงส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ๔. จัดภูมิทัศน์ของศาสนสถานในชุมชนให้สะอาด สงบสว่าง สะดวกในการเดินทางไปประกอบศาสนกิจ ๕. ทำนุบำรุงโบราณวัตถุและโบราณสถานในชุมชน
๓. กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ		
๑) การลดรายจ่าย	๑. ปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค ๒. ใช้ปุ๋ยชีวภาพ สารชีวภาพป้องกันศัตรูพืช ๓. ใช้วัสดุดีบในท้องถิ่นในการผลิตสินค้า ๔. ผลิตเครื่องอุปโภคใช้เอง เช่น น้ำยาล้างจาน แชมพู ๕. ใช้สมุนไพรไล่แมลง เช่น ตะไคร้หอมไล่ยุง ๖. วางแผนการเดินทาง ๗. ประหยัดไฟฟ้า, น้ำประปา, น้ำมันเชื้อเพลิง ๘. ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น การซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย	๑. ปลูกข้าว ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในชุมชน ๒. ทำเกษตรอินทรีย์ เช่น ทำปุ๋ย และสารชีวภาพใช้ในการเกษตร ๓. มีศูนย์สาธิตการตลาด ร้านค้าชุมชน ลานตากข้าว ๔. ใช้วัสดุดีบในท้องถิ่นในการผลิตสินค้า ๕. มีกิจกรรมรณรงค์ การประหยัดพลังงาน เช่น ไฟฟ้า น้ำมันเชื้อเพลิง น้ำประปา ๖. ลดรายจ่ายของชุมชนที่ไม่จำเป็น เช่น การจัด

กิจกรรม	คุณลักษณะ	
	ระดับครัวเรือน	ระดับหมู่บ้าน
	<p>การเที่ยวเตร่ ใช้จ่ายจัดกิจกรรมตามประเพณี วัฒนธรรม มากเกินความจำเป็น</p> <p>๘.มีการวัดคุที่ใช้งานแล้วมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ใหม่</p> <p>๑๐.ใช้จ่ายเงินเท่าที่จำเป็น</p> <p>๑๑.การรักษาสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์</p> <p>๑๒.เลือกซื้อสินค้าที่คุ้มค่าประโยชน์</p> <p>๑๓.รักษาสถิงต่างๆ ให้คงอยู่ใช้ในสภาพใช้การได้นานๆ</p>	<p>กิจกรรมประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนที่พุ่มเฟือยเกินความจำเป็น อาทิ จัดมหรสพที่มีราคาแพง</p> <p>๗.การช่วยกันรักษาสาธารณสมบัติของหมู่บ้าน</p>
๒) การเพิ่มรายได้	<p>๑.ปลูกพืชหมุนเวียนหลายชนิด</p> <p>๒.พัฒนาอาชีพให้มีประสิทธิภาพ</p> <p>๓.มีการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า</p> <p>๔.ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการทำอาชีพเสริม</p> <p>๕.ใช้ที่ดินทำการเกษตรอย่างคุ้มค่า</p>	<p>๑.มีวิสาหกิจชุมชน เช่น โรงสี โรงแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มอาชีพ ปั้นน้ำมัน</p> <p>๒.ทำเกษตรผสมผสาน</p> <p>๓.บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยชุมชน</p>
๓) การออม	<p>๑.มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินเพื่อให้มีเงินเก็บออม เช่น ออมวันละหนึ่งบาท/จัดสัปดาห์การออม</p> <p>๒.มีกิจกรรมการออม เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ กลุ่มสัจจะ,สหกรณ์ออมทรัพย์ฯ,กองทุนหมู่บ้าน,กองทุนอื่นๆ และธนาคาร เป็นต้น</p>	<p>มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือกลุ่มอื่นๆ ที่มีกิจกรรมการออมทรัพย์</p>
๔. กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการดำเนินชีวิต		
	<p>๑.มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายครัวเรือน</p> <p>๒.มีแผนชีวิตหรือแผนครอบครัว</p> <p>๓.รอบรู้ทันเหตุการณ์ รู้จักฟัง ดู อ่านข่าว และสิ่งที่เป็นสารประโยชน์</p> <p>๔.รู้จักพอประมาณในการลงทุนประกอบอาชีพตามกำลังทรัพย์และศักยภาพตนเอง</p> <p>๕.ไม่ก่อหนี้โดยไม่จำเป็นและเกินกำลัง</p> <p>๖.สมาชิกรู้จักคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุผลใช้หลักประชาธิปไตย</p>	<p>๑.มีแผนชุมชน</p> <p>๒.มีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี ผู้นำมีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม</p> <p>๓.ประชาชนยึดมั่นในหลักศาสนา</p> <p>๔.ยึดหลักประชาธิปไตยและการทำงานแบบมีส่วนร่วม</p> <p>๕.มีกฎระเบียบชุมชนที่ใช้ปฏิบัติร่วมกัน</p> <p>๖.มีการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ปฏิบัติร่วมกันของชุมชน</p> <p>๗.มีกิจกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น ต่อต้านยาเสพติดการเสริมสร้างสุขภาพ</p> <p>๘.มีกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อยู่เสมอ</p> <p>๙.มีเครือข่ายองค์กรชุมชนที่มีกิจกรรมสม่ำเสมอ</p> <p>๑๐.ชุมชนมีความสงบสุขและมีเอกลักษณ์ที่ดีงาม</p>
๕. กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ด้านสิ่งแวดล้อม		
การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	<p>๑.ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและประหยัด</p> <p>๒.ใช้สารอินทรีย์และชีวภาพในการทำเกษตร</p> <p>๓.การบริโภคสินค้าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น โฟม สารเคมีต่างๆ</p> <p>๔.มีการกำจัดขยะของเสียอย่างถูกวิธี เช่น แยกขยะ</p>	<p>๑.มีการจัดระเบียบชุมชน เช่น การรักษาความสะอาดที่สาธารณะ การกำจัดขยะ และสิ่งสกปรกที่ถูกต้อง</p> <p>๒.มีกิจกรรมการรักษาดูแลแม่น้ำ ลำคลอง และแหล่งน้ำอื่นๆ เช่น จัดทำฝายแม้ว</p> <p>๓.มีกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ</p> <p>๔.แผนชีวิตมีกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p>

กิจกรรม	คุณลักษณะ	
	ระดับครัวเรือน	ระดับหมู่บ้าน
๖. กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ด้านสังคม		
การเอื้ออาทร (การแบ่งปัน/ การช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน)	<p>๑. ได้รับการสนับสนุนดูแลจากกลุ่มเศรษฐกิจชุมชน</p> <p>๒. ได้รับการสนับสนุนดูแลจากครัวเรือนที่ประสบความสำเร็จในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ (ครัวเรือนต้นแบบ)</p> <p>๓. ครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของชุมชน</p> <p>๔. เผยแพร่องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง</p>	<p>๑. มีสวัสดิการชุมชน หรือกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสจากชุมชน ธนาคารข้าว กลุ่มฌปนกิจสงเคราะห์ ศูนย์สงเคราะห์ กองทุนสวัสดิการชุมชน</p> <p>๒. มีกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน เช่น โรงสีข้าวชุมชน โรงงานแปรรูปผลผลิตชุมชน กลุ่มอาชีพ</p> <p>๓. ชุมชนมีความรู้รักสามัคคีไม่มีความแตกแยก</p> <p>๔. ชุมชนมีวิธีการช่วยเหลือตัวเองและสมาชิกในชุมชน เมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆ</p> <p>๕. จัดค่ายพัฒนาวายวชนสร้างเสริมจิตอาสาพัฒนาชุมชน</p> <p>๖. จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชน</p>

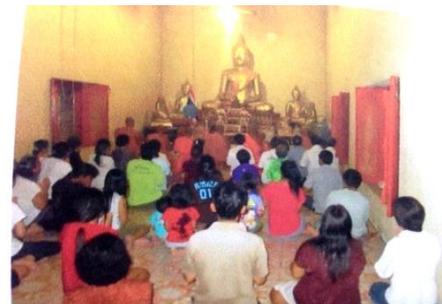
๒. ตัวอย่างการจัดกิจกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: วัฒนธรรม ศาสนาเศรษฐกิจ ดำเนินชีวิต
สิ่งแวดล้อมและด้านสังคม

๒.๑ กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ด้านวัฒนธรรม/ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

กิจกรรมสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

๒.๒ กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนา/ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

กิจกรรมการอนุรักษ์สืบทอดศาสนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

๒.๓ กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ

กิจกรรมการออมทรัพย์

กิจกรรมจัดทำแผนชุมชน

กิจกรรมทำน้ำหมักชีวภาพ/น้ำยาสมุนไพร

๒.๔ กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการดำเนินชีวิต

การทำบัญชีครัวเรือน

ประชาคมตำบล/ส่งเสริมการเรียนรู้

กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ

๒.๕ กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ด้านสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมเกษตรอินทรีย์/ทำเตาชีวภาพ

๒.๖ กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ด้านสังคม

กิจกรรมปลูกต้นไม้ / ทำฝายแม้ว

กิจกรรมจิตอาสา

กิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ

กิจกรรมกลุ่มแม่บ้าน

บทที่ ๕

ตัวอย่างเครือข่ายลานธรรม ลานวิถีไทย ที่ประสบผลสำเร็จในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กรมการศาสนาได้คัดเลือกศาสนสถานเข้าร่วมโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ที่มีกรรมกร่วมกับชุมชน เครือข่ายทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจัดโครงการ/กิจกรรม ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สืบสานประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น และจัดกิจกรรมเกษตรอินทรีย์วิถีพุทธ ที่ประสบผลสำเร็จมีผลงานเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน จำนวน ๓ แห่ง โดยวัด/ศาสนสถานเข้าร่วมโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย สามารถศึกษากระบวนการดำเนินงานจากเอกสารหรือเดินทางไปศึกษาดูงาน เพื่อนำรูปแบบการดำเนินงานมาปรับใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

๑. ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน

ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน เลขที่ ๒๑๗ หมู่ ๒๕ บ้านใหม่สันป่าเทียง ตำบลห้วยสัก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ก่อตั้งโดยพระมหาภูมิจัย วชิรเมธี (ท่านว. วชิรเมธี สังกัดวัดพระสิงห์ พระอารามหลวง จังหวัดเชียงราย) โดยวัตถุประสงค์หลักของการก่อตั้งเพื่อเปิดพื้นที่ศูนย์วิปัสสนาฯ เป็นศูนย์กลางขับเคลื่อนงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงลึกและเชิงรุกแก่ประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศที่สนใจพระพุทธศาสนา ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

การจัดกิจกรรมเจริญจิตภาวนา และบรรยายธรรม

นอกจากนี้ยังใช้พื้นที่ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน ก่อตั้งเป็นมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ จากแรงบันดาลใจ ๓ ประการ คือ

- ๑) ต้องการมีระบบเศรษฐศาสตร์อยู่ในพุทธธรรม
- ๒) ชุมชนรอบสำนักทำเกษตรกรรมแบบพึ่งพาสารเคมีเป็นอันตรายสูงต่อคนในชุมชน
- ๓) ประชาชนรอบสำนักมีสถานภาพทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง

ดังนั้นมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ จึงมีการกิจการดำเนินงานประกอบด้วย ๑) ประยุกต์พุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (กาย-ศีล-จิต-ปัญญา) ๒) ส่งเสริมสัมมาอาชีวะผ่านระบบเกษตรอินทรีย์วิถีพุทธ ๓) ฝึกเกษตรกรชาวไทยให้พึ่งตนเองได้ในทางการศึกษา เศรษฐกิจ จิตใจ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ในทางพุทธ

เศรษฐศาสตร์ให้แก่สังคม โดยหลักสูตรเน้นกระบวนการปฏิบัติจริงอิงวิชาการ ประกอบด้วยหลักสูตรนักเรียน ขาวนามืออาชีพเกษตรอินทรีย์วิถีพุทธ สมุนไพรธรรมโอสถ พุทธนิเวศ นวดแผนไทยเจริญสติ และดนตรีกวีศิลป์ เพื่อสืบสานงานศิลป์ถิ่นล้านนา ดังตัวอย่างกิจกรรม ดังนี้

การจัดกิจกรรมโรงเรียนชาวนา

กิจกรรมดนตรีกวีศิลป์ และกิจกรรมส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาล้านนา

เมื่อประมวลผลการดำเนินงานของศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน สามารถกล่าวได้ว่าเป็นศูนย์วิปัสสนา ไร่เชิญตะวันเป็นต้นแบบแหล่งเรียนรู้การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบผลสำเร็จสร้าง คุณประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชนทั้งด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การสืบสานประเพณี/วัฒนธรรม ของล้านนาการเสริมสร้างอาชีพแก่ประชาชนด้วยภูมิปัญญาของท้องถิ่น/เกษตรอินทรีย์วิถีพุทธ จนชุมชนเกิด ความเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับแก่สาธารณชน

๒. วัดผาป่าง

วัดผาป่างกลาง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง ได้ร่วมกับมูลนิธิพระมหาธาตุเจดีย์ ๑๒ ราศี และ ประชาชนในชุมชนผาป่าง ดำเนินการจัดโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมนามิตศาสนา และวัฒนธรรมมาสร้างเสริมให้ ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้เปิดพื้นที่วัดเป็น "ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน" ดำเนินการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และ สืบสาน วัฒนธรรมประเพณี เพื่อสร้างชุมชน/สังคมที่ดี ในรูปแบบ ต่าง ๆ อาทิเช่น

๑. การส่งเสริมการศึกษา : เป็นแหล่งเรียนรู้พลังงานทดแทน

๑) เปิดพื้นที่วัดเป็นลานธรรมะแหล่งเรียนรู้พลังการทดแทนศูนย์รวมของการนำพลังงานทดแทนมาใช้ เช่นมีเตาอบพลังงานแสงอาทิตย์ เตาถ่ายประหยัดพลังงานเครื่องไปโอดีเซล ประโยชน์ที่คนในชุมชนได้รับจากแหล่งเรียนรู้

๑. นำพลังงานจากแสงอาทิตย์มาใช้ในรูปแบบต่าง ๆ
๒. ได้รับทราบหลักการประดิษฐ์เตาประหยัดพลังงาน
๓. เสริมสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชนที่ใช้พลังงานทดแทน เช่นการอบเชื้อเห็ด การอบกล้วย การนำ น้ำมันพืชที่ใช้แล้วมาทำไบโอดีเซล

๒) เปิดพื้นที่วัดจัดเป็นลานกิจกรรมขยายผลชุมชนสุขภาพดี เพื่อสร้างแกนนำชุมชนในการร่วมดูแล สุขภาพอนามัยแก่ประชาชนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

๒. อนุรักษ์สืบทอดพระพุทธศาสนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

๑) จัดโครงการวิปัสสนาชุมชน เยาวชนสร้างสุข โดยวัดผาปังได้ร่วมกับสภาวัฒนธรรม ผาปังจัดโครงการปัสสนาชุมชน เยาวชนสร้างสุข โดยได้เชิญชวนเยาวชนในสถานศึกษาเข้าค่าย อบรมวิปัสสนาบำเพาะเยาวชนเป็นคนดีมีศีลธรรม เป็นแกนนำในการสร้างเสริมคุณธรรมให้แก่เยาวชนในชุมชน

๒) วัดผาปิ้งได้ร่วมกับกรมการศาสนา และชาวบ้านในชุมชนอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุเพื่อประดิษฐานถาวรในพระมหาธาตุเจดีย์ ณ วัดผาปิ้งกลาง เพื่อให้คนในชุมชนได้สักการบูชาธรรม รวมทั้งแหล่งธรรมท่องเที่ยวธรรมชาติเชิงสรีรค์ที่เป็น ศูนย์รวมจิตใจพลังศรัทธาในการร่วมอนุรักษ์สืบทอดพระพุทธศาสนา

๓. สืบสานวัฒนธรรมประเพณี

วัดผาปิ้งกลางได้ร่วมกับสภาวัฒนธรรมตำบลผาปิ้ง ชาวบ้านในชุมชนเปิดพื้นที่วัดเป็นลานวัฒนธรรมร่วมอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยได้จัดค่ายวัฒนธรรมชุมชนไทย-อเมริกัน จัดกิจกรรมอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน จัดงานตาลก้วยสลาก เป็นต้น

จัดค่ายวัฒนธรรมชุมชนไทย-อเมริกัน

จัดกิจกรรมอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

จัดงานตาลก้วยสลากหลวง

๓. วัดมงคลธรรมกายราม

วัดมงคลธรรมกายราม ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย โดยร่วมกับคณะกรรมการดำเนินงานโครงการลานธรรมฯ เปิดพื้นที่วัดเป็น “ศูนย์กลางการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน” จัดกิจกรรมส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา จัดกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาคน/สังคม จัดกิจกรรมเสริมสร้างอาชีพแก่ประชาชนเพื่อการพึ่งพาตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมจากประชาชน/เครือข่ายต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน เพื่อสานสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ดังต่อไปนี้

กิจกรรมส่งเสริมเผยแพร่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

กิจกรรมสืบสานประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

กิจกรรมส่งเสริมอาชีพเกษตรอินทรีย์

กิจกรรมส่งเสริมอาชีพเกษตรกรอินทรีย์

ภาคผนวก

รูปแบบป้ายโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย
 ภายใต้โครงการเสริมสร้างวิถีชีวิตที่ดีงามภายใต้ธรรมะทั้งแผ่นดิน
 ขอความกรุณาจังหวัดแจ้งให้ศาสนสถานจัดทำป้ายโครงการลานธรรมลานวิถีไทย
 ของแต่ละศาสนสถาน (ตามกำลังความสามารถ) ติดตั้งบริเวณด้านหน้าศาสนสถาน อาจทำเป็น
 ป้ายผ้าไวไนล กระดานไม้ หรือแผ่นผ้า ตามตัวอย่างนี้ โดยมีขนาดกว้าง ๑.๕ เมตร ยาว ๒.๕ เมตร

ลานธรรมลานวิถีไทย..... (ชื่อศาสนสถาน)

: ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จังหวัด.....

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

(ตัวอย่าง) แผนปฏิบัติการของศาสนสถาน.....จังหวัด.....

โครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗ กรมการศาสนา

- ๑. ชื่อผู้นำศาสนสถาน.....
- ๒. สถานที่ตั้งของศาสนสถาน เลขที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
- ๓. หลักการและเหตุผล.....

๔. ความมุ่งหมายของศาสนสถานที่จะเข้าร่วมโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย

- ๔.๑.....
- ๔.๒.....
- ๔.๓.....
- ๔.๔.....

- ๕. จำนวนโครงการที่จะดำเนินการในปี ๒๕๕๗ จำนวน .....โครงการ มีผู้รับผิดชอบโครงการ รวม.....คน
- ๖. จำนวนงบประมาณที่ใช้ดำเนินการในปี ๒๕๕๗ เป็นเงินรวมทั้งสิ้น.....บาท ขอรับการสนับสนุนจำนวน.....โครงการ เป็นเงินจำนวน.....บาท
- ๗. เป้าหมาย มีจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งโครงการ กำหนดไว้เดือนละ.....คน ตลอด ๙ เดือน(มกราคม-กันยายน ๒๕๕๗) จำนวน .....คน
- ๘. ระยะเวลาดำเนินการเดือนมกราคม-กันยายน ๒๕๕๗ รวม ๙ เดือน
- ๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินโครงการต่าง ๆตามแผนปฏิบัติการของศาสนสถาน

- ๙.๑.....
- ๙.๒.....
- ๙.๓.....
- ๙.๔.....

โครงการ ที่ดำเนินการ	วัตถุประสงค์ ของโครงการ	ผู้รับ ผิดชอบ โครงการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	เป้าหมาย	งบประมาณ ที่ใช้	ปี ๒๕๕๖			ระยะเวลาดำเนินการ ปี ๒๕๕๗											
				เชิงปริมาณ		ไตรมาส ๑			ไตรมาส๒			ไตรมาส๓			ไตรมาส๔					
				เชิงคุณภาพ		ตค	พย	ธค	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย			
ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์																				
โครงการที่ ๑๙ เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงผ่านเสียง ตามสาย	เพื่อปลูกกระแสชุมชนให้เข้าใจ และเข้าถึงความพอเหมาะ พอควรในการดำเนินชีวิต	-เจ้า อาวาสวัด -ผู้นำศา สนสถาน	ตลอดปี		๕๐๐บาท															
โครงการที่ ๑๐.....																				
รวม				.....คน	๑๖,๕๐๐ป.															

ลงชื่อ.....ผู้จัดทำแผนฯขอรับการสนับสนุนงบประมาณ
(.....)

ตำแหน่ง ผู้นำศาสนสถาน.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ๒๕๕๗

ลงชื่อ.....ผู้อนุมัติให้ดำเนินการตามแผนฯ
(.....)

ตำแหน่ง ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประธานคณะกรรมการบริหารโครงการลานบุญลานปัญญาจังหวัด.....

แบบรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย

ประจำเดือน .....

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด.....

ส่วนที่ ๑ กิจกรรมส่งเสริมการขับเคลื่อนโครงการลานธรรม ลานวิถีไทยที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
ดำเนินการ

๑. กิจกรรมที่ดำเนินการ

- ๑.๑. ชื่อกิจกรรม.....
จัดกิจกรรม .....
ระยะเวลาดำเนินการ.....
จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน
ภาพรวมกิจกรรม.....
.....
- ๑.๒. ชื่อกิจกรรม.....
จัดกิจกรรม .....
ระยะเวลาดำเนินการ.....
จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน
ภาพรวมกิจกรรม.....
.....
- ๑.๓. ชื่อกิจกรรม.....
จัดกิจกรรม .....
ระยะเวลาดำเนินการ.....
จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน
ภาพรวมกิจกรรม.....
.....

๒. งบประมาณที่ดำเนินการ.....

๓. ผลสำเร็จที่ได้รับจากการดำเนินการ .

- ๓.๑ .....
- ๓.๒ .....
- ๓.๓ .....

๔. การขยายผล/พัฒนาต่อยอดเพื่อส่งเสริมการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ประชาชนในชุมชน

- ๓.๑ .....
- ๓.๒ .....
- ๓.๓ .....

๕. ปัญหา/อุปสรรค

- ๔.๑ .....
- ๔.๒ .....
- ๔.๓ .....

๖. ภาพถ่ายกิจกรรม

ภาพถ่ายกิจกรรม	ภาพถ่ายกิจกรรม
ภาพถ่ายกิจกรรม	ภาพถ่ายกิจกรรม

ส่วนที่ ๒ กิจกรรมที่ศาสนสถานเข้าร่วมโครงการดำเนินการตามแผนงานโครงการที่ศาสนสถานกำหนด

๑. ชื่อศาสนสถาน .....

๒. กิจกรรมที่ดำเนินการโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๑.๑. ชื่อกิจกรรม.....

จัดกิจกรรม .....

ระยะเวลาดำเนินการ.....

จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน

ภาพรวมกิจกรรม.....

.....

๑.๒. ชื่อกิจกรรม.....

จัดกิจกรรม .....

ระยะเวลาดำเนินการ.....

จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน

ภาพรวมกิจกรรม.....

.....

๒. งบประมาณที่ดำเนินการ.....

๓. ผลสำเร็จที่ได้รับจากการดำเนินการ .

๓.๑ .....

๓.๒ .....

๓.๓ .....

๔. การขยายผล/พัฒนาต่อยอดเพื่อส่งเสริมการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ประชาชนในชุมชน

๓.๑ .....

๓.๒ .....

๓.๓ .....

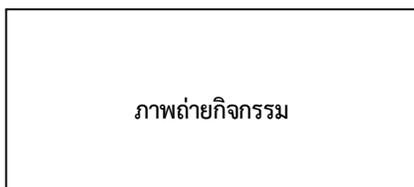
๕. ปัญหา/อุปสรรค

๕.๑ .....

๕.๒ .....

๕.๓ .....

๖. ภาพถ่ายกิจกรรม

หมายเหตุ: ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดรายงานผลการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมของศาสนสถานตามจำนวนศาสนสถานเข้าร่วมโครงการฯ

ส่วนที่ ๓ ศาสนสถาน que ้เข้าร่วมโครงการฯ ที่มีผลการดำเนินงานโครงการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ (คัดเลือกลานธรรม ลานวิถีไทยต้นแบบของจังหวัด)

- ๑. ชื่อศาสนสถาน .....
- ๒. กิจกรรมที่ดำเนินการโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์

ภาพถ่ายกิจกรรม

ภาพถ่ายกิจกรรม

- ๑๑. ชื่อกิจกรรม.....
- จัดกิจกรรม .....
- ระยะเวลาดำเนินการ.....
- จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน
- ภาพรวมกิจกรรม.....
- .....

ภาพถ่ายกิจกรรม

ภาพถ่ายกิจกรรม

- ๑.๒. ชื่อกิจกรรม.....
- จัดกิจกรรม .....
- ระยะเวลาดำเนินการ.....
- จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน
- ภาพรวมกิจกรรม.....
- .....

๒. งบประมาณที่ดำเนินการ.....

๓. หน่วยงานสนับสนุน ๑) ..... ๒) .....

๓) ..... ๔) .....

๔. ผลสำเร็จที่ได้รับจากการดำเนินการ .

๔.๑ .....

๔.๒ .....

๔.๓ .....

๕. ปัญหา/อุปสรรค

๕.๑ .....

๕.๒ .....

๕.๓ .....

๖. ต้องการให้กรมการศาสนาเติมเต็ม/สนับสนุนในเรื่องดังต่อไปนี้

๖.๑ .....

๖.๒ .....

๖.๓ .....

(ลงชื่อ).....ผู้รายงาน

(.....)

ตำแหน่ง .....

แบบประเมิน
โครงการลานธรรม ลานวิถีไทย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗
กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

.....

คำชี้แจง

๑. แบบประเมินโครงการฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์โครงการ จึงขอความร่วมมือท่านกรอกข้อมูลตามความเป็นจริง เพราะคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานของกรมการศาสนาในปีต่อไป

๒. กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดและเติมค่าลงในช่องว่าง

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

๑. เพศ ชาย หญิง
๒. อายุ ระหว่าง ๗-๒๐ ปี ระหว่าง ๒๑-๓๐ ปี
- ระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี
- ระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี ๖๐ ปีขึ้นไป

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นต่อการดำเนินการจัดกิจกรรม

ความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรม	มากที่สุด ๔	มาก ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
๑. ศาสนสถานเป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน				
๑.๑ ศาสนสถานได้จัดกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: จัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ / แจกแผ่นพับ/บรรยายหรือจัดวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ ฯลฯ				
๑.๒ ศาสนสถานได้จัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: จัดแปลงสาธิตเกษตรผสมผสานหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ / นำคนในชุมชนไปศึกษาดูงาน/ร่วมกับชุมชนตั้งศูนย์ถ่ายทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่น ฯลฯ				
๒. ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมทางศาสนา ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และเป็นศูนย์ร่วมเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์และถ่ายทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่น				
๒.๑ ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมลานธรรม ลานวิถีไทย ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้ใช้ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมเผยแพร่หลักคำสอนทางศาสนา: ทำบุญตักบาตร ฟีกสมาธิ ปฏิบัติธรรมเจริญจิตภาวนา เสดนาทางศาสนา ในวันธรรมสวนะ/สำคัญทางศาสนา				
๒.๒ ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมลานธรรม ลานวิถีไทย ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้ใช้ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์: จัดนิทรรศการ				

ความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรม	มากที่สุด ๔	มาก ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
เผยแพร่พระเกียรติคุณ / ลงนามถวายพระพร/จุดเทียนชัยถวายพระพร / รักษาศีลเจริญจิตภาวนา/ ร้องเพลงชาติ เพลงสรรเสริญ ฯลฯ				
๒.๓ ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมลานธรรม ลานวิถีไทย ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้ใช้ศาสนสถานเป็นศูนย์กลาง สืบค้น สืบสาน ถวายทอดกุญแจปัญหาของท้องถิ่นให้ดำรงอยู่คู่ชุมชน/ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาของท้องถิ่นและวิถีชีวิตที่เป็นรากเหง้าของชุมชนท้องถิ่น				
๓) ศาสนิกชน ของทุกศาสนาได้ใกล้ชิดศาสนา ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา				
๓.๑ การจัดกิจกรรมลานธรรมลานวิถีไทยช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เข้าวัด/ศาสนสถาน เพื่อทำกิจกรรมทางศาสนาหรือประกอบศาสนกิจ				
๓.๒ การจัดกิจกรรมลานธรรมลานวิถีไทยช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้หลักธรรมทางศาสนาจากพระสงฆ์/ผู้ทางศาสนา				
๓.๓ การจัดกิจกรรมลานธรรมลานวิถีไทยช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้นำหลักธรรมทางศาสนาไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต				
๔) ศาสนสถานได้เสริมสร้างจิตสำนึกให้ประชาชน ยึดมั่นในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต และมีค่านิยมที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง				
๔.๑ ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมในโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีและมีความรู้คู่คุณธรรม) มาพัฒนาชุมชน/ให้คนในชุมชน ได้ปรับใช้ในการดำเนินชีวิต พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจในปัจจุบัน				
๔.๒ ท่านคิดว่ากิจกรรมลานธรรม ลานวิถีไทยช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีค่านิยม จิตสำนึกที่ดี เช่น มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสาธารณะ คิดดี ทำดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตา กรุณา ฯลฯ				
๔.๓ ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมลานธรรม ลานวิถีไทย เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยแก้ไข/ลดปัญหาให้กับชุมชน เช่น ปัญหาความขัดแย้ง การลักเล็กขโมยน้อย แผลงล้มสุ่ม/อบายมุข ขาดความสามัคคีร่วมมือร่วมใจ ฯลฯ				
๕. ลานธรรม ลานวิถีไทยได้ปรับภูมิทัศน์/เปิดพื้นที่ศาสนสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมะ				
๕.๑ ท่านคิดว่าลานธรรม ลานวิถีไทย ได้ร่วมกับชุมชนปรับภูมิทัศน์/ตกแต่งสถานที่ศาสนสถานพร้อมรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมะมากน้อยเพียงไร				
๕.๒ ท่านคิดว่าลานธรรม ลานวิถีไทยได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนคนในชุมชน/บุคคลภายนอกเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเปิดพื้นที่ศาสนสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมะมากน้อยเพียงไร				

ความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรม	มากที่สุด ๔	มาก ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
๕.๓ ท่านคิดว่าลานธรรม ลานวิถีไทยได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเปิดพื้นที่ศาสนสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมะมากน้อยเพียงไร				

ความเห็นของท่านต่อโครงการนี้

- สมควรดำเนินการต่อ เนื่องจาก.....
- ไม่สมควรดำเนินการต่อ เนื่องจาก.....
- ควรปรับปรุง เนื่องจาก.....

แบบรายงานผลการบริหารงานโครงการมาตรฐาน ลานวิถีไทยประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗
จังหวัด.....

ตอนที่ ๑ รายงานข้อมูลจำนวนศาสนสถาน.....แห่ง

๑.๑ ศาสนสถานนาร่อง.....แห่ง

- ศาสนสถานของศาสนาพุทธ.....แห่ง
- ศาสนสถานของศาสนาคริสต์.....แห่ง
- ศาสนสถานของศาสนาซิกข์.....แห่ง
- ศาสนสถานของศาสนาอิสลาม.....แห่ง
- ศาสนสถานของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู .....แห่ง

๑.๒ ศาสนสถานที่ร่วมโครงการ.....แห่ง

- ศาสนสถานของศาสนาพุทธ.....แห่ง
- ศาสนสถานของศาสนาคริสต์.....แห่ง
- ศาสนสถานของศาสนาซิกข์.....แห่ง
- ศาสนสถานของศาสนาอิสลาม.....แห่ง
- ศาสนสถานของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู.....แห่ง

๑.๓ จำนวนโครงการ/กิจกรรมในแผนปฏิบัติการของศาสนสถานทุกแห่งรวม.....โครงการ/กิจกรรม

๑.๔ จำนวนประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม รวมจำนวน.....คน

การใช้จ่ายของศาสนสถาน หมวดเงินอุดหนุน

ชื่อศาสนสถาน	โครงการตามแผนปฏิบัติการของศาสนสถาน	วงเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรร	ผลการเบิกจ่าย	ผลการดำเนินงาน
ศาสนสถาน.....				
ศาสนสถาน.....				
ศาสนสถาน.....				

การใช้จ่ายของจังหวัด หมวดเงินอุดหนุน

รายการ	งบประมาณที่ได้รับจัดสรร	ผลการเบิกจ่าย	ผลการดำเนินงาน
ค่าติดตามและประเมินผล การดำเนินโครงการ			

ตอนที่ ๒ การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของศาสนสถาน

การดำเนินการ	งบประมาณ		จำนวนคนเข้าร่วมกิจกรรม	
	งบประมาณที่ได้รับจัดสรร	งบประมาณที่ใช้จริง	ตามแผน (คน)	เข้าร่วมกิจกรรม (คน)
การจัดประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการของศาสนสถาน				
จำนวนโครงการ/กิจกรรมในแผนปฏิบัติการศาสนสถาน				
การประชุมคณะกรรมการฯ ประจำศาสนสถาน				
รวมจำนวนคนเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมทุกแห่ง				

ลงชื่อ.....ผู้รายงาน
(.....)

ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรม

วัน เดือน ปี.....

ลงชื่อ.....ผู้รับรองรายงาน
(.....)

วัฒนธรรมจังหวัด.....

วัน เดือน ปี.....

แบบรายงานผลการดำเนินงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗
ระดับดีเด่น

ศาสนสถาน.....

ส่วนที่ ๑ กิจกรรมที่ดำเนินการ

๑.๑. ชื่อกิจกรรม.....

จัดกิจกรรม .....

ระยะเวลาดำเนินการ.....

จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน

ภาพรวมกิจกรรม.....

.....

๑.๒. ชื่อกิจกรรม.....

จัดกิจกรรม .....

ระยะเวลาดำเนินการ.....

จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน

ภาพรวมกิจกรรม.....

.....

๑.๓ ชื่อกิจกรรม.....

จัดกิจกรรม .....

ระยะเวลาดำเนินการ.....

จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน

ภาพรวมกิจกรรม.....

.....

๒. งบประมาณที่ดำเนินการ.....

๓. ผลสำเร็จที่ได้รับจากการดำเนินการ

๓.๑ .....

๓.๒ .....

๓.๓ .....

๔. การขยายผล/พัฒนาต่อยอดเพื่อส่งเสริมการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ประชาชนในชุมชน

๓.๑ .....

๓.๒ .....

๓.๓ .....

๕. ปัญหา/อุปสรรค

๔.๑ .....

๔.๒ .....

๔.๓ .....

ส่วนที่ ๒ ภาพถ่ายกิจกรรม

ภาพถ่ายกิจกรรม	ภาพถ่ายกิจกรรม
----------------	----------------

ภาพถ่ายกิจกรรม	ภาพถ่ายกิจกรรม
----------------	----------------

หมายเหตุ : แนบภาพถ่ายกิจกรรมขนาดโปสการ์ด หรือซีดีรูปภาพไม่เกิน ๑๐ ภาพ

(ลงชื่อ).....ผู้รายงาน
(.....)
ตำแหน่ง .....

แบบรายงานผลการดำเนินงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗
ระดับปกติ

ศาสนสถาน.....

ส่วนที่ ๑ กิจกรรมที่ดำเนินการ

๑๑. ชื่อกิจกรรม.....

จัดกิจกรรม .....

ระยะเวลาดำเนินการ.....

จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน

ภาพรวมกิจกรรม.....

.....

๑.๒. ชื่อกิจกรรม.....

จัดกิจกรรม .....

ระยะเวลาดำเนินการ.....

จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน

ภาพรวมกิจกรรม.....

.....

๑.๓ ชื่อกิจกรรม.....

จัดกิจกรรม .....

ระยะเวลาดำเนินการ.....

จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน

ภาพรวมกิจกรรม.....

.....

๒. งบประมาณที่ดำเนินการ.....

๓. ผลสำเร็จที่ได้รับจากการดำเนินการ .

๓.๑ .....

๓.๒ .....

๓.๓ .....

๔. การขยายผล/พัฒนาต่อยอดเพื่อส่งเสริมการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ประชาชนในชุมชน

๔.๑ .....

๔.๒ .....

๔.๓ .....

๕. ปัญหา/อุปสรรค

๕.๑ .....

๕.๒ .....

๕.๓ .....

ส่วนที่ ๒ ภาพถ่ายกิจกรรม

ภาพถ่ายกิจกรรม	ภาพถ่ายกิจกรรม
----------------	----------------

ภาพถ่ายกิจกรรม	ภาพถ่ายกิจกรรม
----------------	----------------

หมายเหตุ : แนบภาพถ่ายกิจกรรมขนาดโปสการ์ด หรือซีดีรูปภาพไม่เกิน ๑๐ ภาพ

(ลงชื่อ).....ผู้รายงาน
(.....)
ตำแหน่ง .....

แบบรายงานผลการดำเนินงานโครงการลานธรรม ลานวิถีไทย
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗
ระดับสมควรวยกเล็ก

ศาสนสถาน.....

ส่วนที่ ๑ กิจกรรมที่ดำเนินการ

- ๑.๑. ชื่อกิจกรรม.....
 จัดกิจกรรม .....
 ระยะเวลาดำเนินการ.....
 จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน
 ภาพรวมกิจกรรม.....
 .....
- ๑.๒. ชื่อกิจกรรม.....
 จัดกิจกรรม .....
 ระยะเวลาดำเนินการ.....
 จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน
 ภาพรวมกิจกรรม.....
 .....
- ๑.๓. ชื่อกิจกรรม.....
 จัดกิจกรรม .....
 ระยะเวลาดำเนินการ.....
 จำนวนผู้ร่วมกิจกรรม.....รูป/คน
 ภาพรวมกิจกรรม.....
 .....

๒. งบประมาณที่ดำเนินการ.....

๓. ผลสำเร็จที่ได้รับจากการดำเนินการ .

- ๓.๑ .....
- ๓.๒ .....
- ๓.๓ .....

๔. การขยายผล/พัฒนาต่อยอดเพื่อส่งเสริมการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ประชาชนในชุมชน

- ๔.๑ .....
- ๔.๒ .....
- ๔.๓ .....

๕. ปัญหา/อุปสรรค

- ๕.๑ .....
- ๕.๒ .....
- ๕.๓ .....

๖. สาเหตุที่ต้องยกเลิกการดำเนินงานโครงการ

- ๖.๑ .....
- ๖.๒ .....
- ๖.๓ .....

ส่วนที่ ๒ ภาพถ่ายกิจกรรม

ภาพถ่ายกิจกรรม	ภาพถ่ายกิจกรรม
----------------	----------------

ภาพถ่ายกิจกรรม	ภาพถ่ายกิจกรรม
----------------	----------------

หมายเหตุ : แนบภาพถ่ายกิจกรรมขนาดโปสการ์ด หรือซีดีรูปภาพไม่เกิน ๑๐ ภาพ

(ลงชื่อ).....ผู้รายงาน
(.....)
ตำแหน่ง .....

บรรณานุกรม

- สมพร เทพสิทธิ์ธา. ๒๕๔๙. เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อริยมรรค.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. ๒๕๔๓. ใต้เบื้องพระยุคลบาท. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. ๒๕๕๐. การสังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว.